

Samenvatting masterproef (Zieltjeswinners of ontwikkelingswerkers? Verschuivende missieactiviteiten van de CICM-missionarissen in de Filipijnen tijdens de twintigste eeuw)

De Filipijnse Kerk stond enkele maanden geleden nog volop in de internationale belangstelling. Kardinaal Luis Antonio Tagle werd genoemd als een van de topfavorieten om paus Franciscus op te volgen, al werd hij uiteindelijk niet verkozen. Tagle volgde zijn lager en middelbaar onderwijs aan de St. Andrew's School in Parañaque, een school opgericht door missionarissen van de Congregatio Immaculati Cordis Mariae (CICM), beter bekend als de scheutisten. Ondanks hun langdurige aanwezigheid in de Filipijnen blijft het missioneringswerk van die Belgische congregatie opvallend onderbelicht in de historiografie.

In veel missieliteratuur is sprake van een algemene evolutie van missionarissen als zieltjeswinners naar ontwikkelingswerkers in de twintigste eeuw. Over het precieze tijdstip en de aanleiding van die verschuiving bestaat echter geen consensus. Deze masterproef onderzoekt daarom of, wanneer en waarom er bij de scheutisten in de Filipijnen in de loop van de twintigste eeuw een verandering optrad in hun missieactiviteiten en prioriteiten.

Voor de periode tot het Tweede Vaticaans Concilie (1962–1965) werd voornamelijk gewerkt met rekeningbladen, om verschuivingen in bestedingspatronen te analyseren. Die kwantitatieve gegevens werden aangevuld met archiefmateriaal zoals correspondenties en het tijdschrift *Missionhurst*. Voor de periode na Vaticanum II werd de focus verlegd naar mondelinge geschiedenis, aangevuld met dezelfde bovengenoemde schriftelijke bronnen.

Deze analyse toonde aan dat onderwijs een centrale rol speelde in die verschuiving. Waar aanvankelijk voornamelijk werd geïnvesteerd in lager onderwijs, verschoof de aandacht na de Tweede Wereldoorlog en vooral na het Tweede Vaticaans Concilie naar middelbaar en hoger onderwijs met onder meer de oprichting van universiteiten en internaten. De nadruk op erediensten en evangelisatie nam geleidelijk af, terwijl ontwikkelingsgerichte initiatieven aan belang wonnen. De hevige concurrentie met protestantse missionarissen fungeerde daarbij als een belangrijke motor voor vernieuwing. Pas na Vaticanum II verbeterden de onderlinge verhoudingen, al bleven de gehoopte oecumenische initiatieven eerder beperkt.

Ook de aandacht voor de vorming van een inheemse geestelijkheid nam in die periode sterk toe. Het aantal lokale roepingen groeide aanzienlijk, net als de participatie van leken. Toch drongen de hervormingsideeën van Vaticanum II niet overal even snel en diep door. Zowel de impact van het concilie als die van de Tweede Wereldoorlog leidde dan ook eerder tot een geleidelijke evolutie dan tot een abrupte breuk.

Uit het onderzoek komt een duidelijke algemene trend naar voren: missionarissen evolueerden van zieltjeswinners tot ontwikkelingswerkers. Die evolutie verliep echter allerm minst uniform. De veronderstelde tegenstelling uit de titel tussen beide idealen bleek dan ook niet absoluut. Reeds vroeg in de twintigste eeuw waren er scheutisten met een uitgesproken ontwikkelingsgerichte benadering, terwijl anderen tot laat in de eeuw de nadruk bleven leggen op bekering. Een eenduidig beeld van 'de scheutist in de Filipijnen' bestaat niet en van één duidelijk omslagpunt in hun denken of handelen is geen sprake.